

KYRKFÖNSTRET

FÖRSAMLINGSBLAD FÖR NORUMS OCH ÖDSMÅLS FÖRSAMLINGAR

NR 4 | HÖST 2017

ALLHELGONAHELGEN

Att gräva en grav
Hur går livet vidare efter döden?

Svenska kyrkan

STENUNGSUND

Samtidigt i oss

Utanför mitt arbetsrum i Kristinedalskyrkan finns en namnskyld med mitt namn och bredvid den finns en liten figur. Det är en slags playmobilmodell av Martin Luther.

Jag fick den som gåva från vänner i den lutherska kyrkan i Bayern i våras. I år är det ju 500 år sedan Martin Luther spikade upp sina 95 teser på porten i Wittenberg och vår kyrka firar reformationsår.

Men det är egentligen inte därför jag har Lutherfiguren vid mitt rum. Nej, den står där för att påminna om ett litet men viktigt ord: *simul*.

Det är latin och betyder samtidigt. Vi känner igen det från ordet simultan.

Simul är för mig en uppmuntran att inte förenkla livet. Att inte kategorisera och se saker i svart eller vitt; att inte tänka på människor i termer av onda eller goda, offer eller förövre; eller att sätta ytliga etiketter på människor.

En människa är ju så mycket mer än vad första anblicken ger vid handen. Dessutom är hon så mycket mer motsägelsefull. Vi kan alla vara både generösa och missunnsamma, bergfast övertygade och tveksamma. Samtidigt. Luther gav ord åt detta och sa att människan är *simul justus et peccator*. Samtidigt rättfärdig och syndare. Vi har inte bara en förmåga att göra fel. Men vi har inte heller bara en förmåga att göra rätt och gott. Att se och förstå denna dubbelhet är avgörande för att mogna som människa.

Men det krävs mod att stanna kvar i dubbelheten och det motsägelsefulla. Det krävs mod att inte förenkla. Särskilt tydligt blir detta när någon vi älskat dör. I allhelgonatid är det många av oss som tänker på dem vi saknar.

Kanske besöker vi en kyrkogård, kanske går vi in i en kyrka och tänder ett ljus.

» En människa är ju så mycket mer än vad första anblicken ger...«

Att sörja är att leva med dubbelheten. Det gör så ont och samtidigt, när vi tänker efter, kan det vara oändligt vackert. Vi kan vara förtvivlade och tacksamma på en och samma gång. Och när vi tänker på den vi saknar så var hon eller han troligen både justus et peccator: underbar och hopplös, varmt kärleksfull och irriterande. Samtidigt.

Sådana är vi, lite till mans.

Och som sådana får vi komma till Gud. Precis som vi är. Vi behöver inte göra oss till. Inte försköna eller förenkla. Eller som poeten Ylva Eggehorn uttrycker det:

Min tro bär inga dyrbara juveler.

Jag kommer utan smycken till ditt hus.

Mitt liv är bara längtan, bara hud:

Så kläd mig med din nåd. Du är min Gud.

ELINOR JOHANSSON

elinor.johansson@svenskakyrkan.se

Elinor är ny kyrkoherde i Stenungsund sedan slutet av augusti.

Församlingsbladet KYRKFÖNSTRET, NR 4 | 2017

Delas ut av Posten som oadresserad samhällsinformation till alla hushåll inom Stenungsunds pastorat (Norums och Ödsmåls församlingar).

Svenska kyrkan
STENUNGSUND

Ansvarig utgivare:

Elinor Johansson, kyrkoherde
Mejl: elinor.johansson@svenskakyrkan.se
Tfn: 0303 - 660 02

Tryck:

Litorapid Media AB, Göteborg.
(Miljöcertifierade enligt ISO 14001)

Adress, församlingsexpedition:

Kristinedalsvägen 2, 444 47 Stenungsund
Tfn, vxl: 0303 - 660 00
WWW.SVENSKAKYRKAN.SE/STENUNGSUND

Layout:

Per Jonsson, kommunikatör
Mejl: per.sjonsson@svenskakyrkan.se
Tfn: 0303 - 660 54

Omslagsbild:

Gravgrävning på Norums kyrkogård.
Foto: Per Jonsson

SvenskaKyrkanStenungsund

Resultatet i kyrkovalet är slutgiltigt

Nu är den slutgiltiga röstsammanräkningen för kyrkovalet 2017 klar. Den visar på ett valdeltagande på 19,08%, vilket är det högsta valdeltagandet i kyrkovalet sedan 1934. Det är även det högsta antalet röstande i ett kyrkovalet någonsin med 984 680 avgivna röster.

Nytt för årets kyrkovalet var möjligheten att förtidsrösta på platser i hela landet, fram till och med valdagen, vilket många utnyttjade. Tack vare detta kunde 50 000 fler personer få möjligheten att rösta på andra platser än i sin vallokal jämfört med föregående val.

– Möjligheten att förtidsrösta i den här utsträckningen är en av faktorerna

bakom det ökade valdeltagandet, säger Anki Bondesson, kyrkovaletsdare. På flera håll har det gjorts satsningar på att vara där folk är, i gallerior som till exempel i Nordstan i Göteborg eller på Arlanda flygplats.

Andra orsaker är en lyckad samordnad informationsinsats på alla nivåer inom kyrkan, att nomineringsgrupperna blivit bättre på att berätta om sina program och medias stora intresse för årets kyrkovalet.

– Men framförallt tycker jag det visar på engagemang och framtidstro. Att människor tycker att Svenska kyrkan är viktig, säger Anki Bondesson.

Även i Stenungsund blev valdeltagandet rekordhøgt med 17,92%.

Mandaten i kyrkofullmäktige delades på följande vis:

ÖPPEN KYRKA – en kyrka för alla
12 mandat med 45,38% av rösterna (50,27% 2013).

Arbetspartiet Socialdemokraterna
7 mandat med 29,36% av rösterna (23,62% 2013).

Partipolitiskt obunda i Svenska kyrkan
6 mandat med 25,27% av rösterna (26,11% 2013).

Vill du veta mer om kyrkovalet?

Surfa in på:

www.svenskakyrkan.se/kyrkoval

www.kyrkoval.svenskakyrkan.se

Nytt om personal

Sedan sommaren har två nya medarbetare välkomnats i pastoratet. Det är Malin och Elina som i olika utsträckning båda kommer att arbeta på Pelikanen och och Kristinedalkyrkans fritidsgård.

Malin Winberg

Malin kommer senast från arbete på Stenungsunds kommun där hon bland annat ledde ett projekt för att motivera unga vuxna och äldre att komma till eller komma tillbaka till arbetslivet.

Hon är utbildad fritidsledare och har tidigare arbetet på Ljungkile fritidsgård.

I pastoratet är hon anställd som pedagog vid Kristinedalkyrkans fritidsgård och som gruppleddare på Pelikanen.
– Jag ser mig som en "sam-

hållspedagog" så det stämmer väl överens med det jag brinner för, att jobba för att utveckla verksamheter för unga vuxna.

I sina tidigare tidigare arbetsroller har hon kommit i kontakt med Pelikanen.

– Jag har bara goda erfarenheter av Pelikanen och jag gillar hur verksamheten kan vara mer flexibel och agera snabbare när det är kyrkan som är huvudman istället för kommunen.

Malin började i slutet av sommaren men har redan hunnit med mycket.

– Det är fantastiskt roligt. Det är långa dagar med hårt arbete men det är varierande, innehållsrikt och oerhört värdefullt.

Elina Johansson

Elina kommer senast från arbete på Livbojen, Tjörns kommuns stödgruppsverksamhet som vänder sig till barn och unga som på olika sätt har det jobbigt hemma.
– Där hade jag kontakt med Pelikanen och när möjligheten presenterade sig så tvekade jag inte att söka jobba där.

Pelikanen har ett tydligt barnperspektiv och fokuserar helt och hållet på barn och unga.

Hon utbildad beteendevetare och brinner för barns rätt i samhället.

– Jag är styrelseordförande i organisationen *Maskrosbarn* som jobbar för barn och ungdomar med svåra hemförhållande på ett nationellt plan.

Förutom att arbeta på Pelikanen kommer Elina även att vara på Kristinedalkyrkans fritidsgård.

– Att jobba på fritidsgård är nytt för mig så det ska bli spännande. Delvis ser jag min närvaro på fritidsgården som en länk till Pelikanen. Behovet är så mycket större än vad vi kan föreställa oss. Statistiskt sett är det 6–7 elever i varje klass som har det svårt hemma.

Kommande gudstjänster

För fler gudstjänsttider – se annonsering
i ST-tidningen och på hemsidan.

OKTOBER

SÖNDAG 29 OKTOBER 20 s e. trefaldighet

11.00 • Mässa • Norums kyrka

John Alstersjö avtackas och håller avskedspredikan.

Präst: John Alstersjö & Elinor Johansson

11.00 • Familjegudstjänst • Ödsmåls kyrka

Präst: Petter Ölmunger

17.00 • Musikmässa • Kristinedalkyrkan

Johan Lekemo spelar meditativ musik av Beethoven, Liszt, Pärt och Chopin m.fl.

Musiken varvas med bibelord och tystnad.

Präst: Catarina Holmgren Martinsson

TISDAG 31 OKTOBER

18.30 • Veckomässa • Kristinedalkyrkan

Präst: John Alstersjö

NOVEMBER

LÖRDAG 4 NOVEMBER Alla helgons dag

11.00 • Mässa • Norums kyrka

Präst: Gunnar Holmquist

11.00 • Mässa • Ödsmåls kyrka

Präst: Petter Ölmunger

18.00 • Vila i kapellet • Stenungsunds kapell

Musik, bibelord och tystnad.

Pianobasso (Thomas Gustavsson, piano, och Andreas Gustafson, kontrabas) står för musiken.

Präst: Petter Ölmunger

SÖNDAG 5 NOVEMBER S e. alla helgons dag

10.00 • Mässa • Kristinedalkyrkan

Kören Devotion medverkar.

Präst: Elinor Johansson

16.00 • Minnesgudstjänst • Norums kyrka

Norums vokalensemble medverkar.

Präst: Elinor Johansson

16.00 • Minnesgudstjänst • Ödsmåls kyrka

Kyrkokören medverkar.

Präst: Petter Ölmunger

TISDAG 7 NOVEMBER

18.30 • Veckomässa • Kristinedalkyrkan

Präst: Catarina Holmgren Martinsson

SÖNDAG 12 NOVEMBER 22 s e. trefaldighet

10.00 • Familjegudstjänst • Kristinedalkyrkan

Kompisgrupperna medverkar.

Präst: Catarina Holmgren Martinsson

11.00 • Mässa • Norums kyrka

Präst: Lisa Maria Strandberg

11.00 • Gudstjänst • Ödsmåls kyrka

Präst: Gunnar Holmquist

TISDAG 14 NOVEMBER

18.30 • Veckomässa • Kristinedalkyrkan

Präst: Catarina Holmgren Martinsson

FREDAG 17 NOVEMBER

10.30 • GUDIS • Norums kyrka

Präst: Lisa Maria Strandberg

SÖNDAG 19 NOVEMBER S f. Domssöndagen

10.00 • Mässa • Kristinedalkyrkan

Präst: Catarina Holmgren Martinsson

11.00 • Familjemässa • Norums kyrka

Präst: Lisa Maria Strandberg

18.00 • Musikgudstjänst • Ödsmåls kyrka

"Jubileumskonsert – Inför Ödsmåls kyrka 150 år" Johannes Landgren, orgel, Daniel Berg, marimba, och Tobias Granmo, violin. Präst: Petter Ölmunger

TISDAG 21 NOVEMBER

18.30 • Veckomässa • Kristinedalkyrkan

Präst: Gunnar Holmquist

SÖNDAG 26 NOVEMBER

Domssöndagen

11.00 • Mässa • Norums kyrka

Präst: Anders Anderberg

17.00 • Lovsångsmässa • Kristinedalkyrkan

Präst: Gunnar Holmquist

11.00 • Mässa • Ödsmåls kyrka

Präst: Petter Ölmunger

TISDAG 28 NOVEMBER

18.30 • Veckomässa • Kristinedalkyrkan

Präst: Catarina Holmgren Martinsson

DECEMBER

FREDAG 1 DECEMBER

07.30 • Adventsmorgon • Stenungsunds kapell

Hogiakören under ledning av Ann-Sofie Andersson.

SÖNDAG 3 DECEMBER

1 s i advent

10.00 • Familjemässa • Kristinedalkyrkan

Sång med språng, kören Gloria och blåsare medverkar.

Präst: Catarina Holmgren Martinsson

11.00 • Mässa • Ödsmåls kyrka

Präst: Elinor Johansson

18.00 • Musikgudstjänst • Norums kyrka

Norums vokalensemble medverkar.

Präst: Elinor Johansson

"Han låter mig vila vid lugna vatten"

Psaltaren 23

Öppna kyrkor i allhelgonahelgen

I samband med allhelgonahelgen besöker många kyrkogårdarna för att vårda sina anhörigas gravar. Norums kyrka och Ödsmåls kyrka är öppna under helgen – välkommen in i värmen en stund! Där finns möjlighet till samtal, att tända ljus och fika.

Norums kyrka är öppen:

Fredag	3/11	kl. 16.00 – 21.00
Lördag	4/11	kl. 15.00 – 21.00

Ödsmåls kyrka är öppen:

Onsdag	1/11	kl. 11.00 – 17.00
Torsdag	2/11	kl. 11.00 – 17.00
Fredag	3/11	kl. 11.00 – 19.00
Lördag	4/11	kl. 12.00 – 17.00

Vila i kapellet

Kom, sitt eller lägg dig ner och vila i tystnaden, orden och musiken.

Petter Ölmunger, ord och tanke
Pianobasso – Thomas Gustavsson,
piano, Andreas Gustafson, kontrabas)

**Lördag 4/11, Alla helgons dag
kl.18.00 i Stenungsunds kapell**

Minnesgudstjänster

Vi minns de nära och kära som vi har förlorat under året.

Söndag 5/11 kl.16.00 Norums kyrka
Norums vokalensemble medverkar.
Präst: Elinor Johansson

Söndag 5/11 kl.16.00 Ödsmåls kyrka
Kyrkokören medverkar.
Präst: Petter Ölmunger

Livet efter döden

Att förlora en nära anhörig kan vara en traumatisk upplevelse. Plötsligt är personen man vaknat bredvid i 50 år inte längre där. Hur hanterar man sorgen och kan man gå vidare?

TEXT: PER JONSSON

Irene, Lennart, Elsy och Doris förlorade alla sina äkta hälfter under 2015 i sviterna av cancer. Och även om sjukdomen hade varit närvarande under en längre tid kom döden som en överraskning.

– Kort innan hade vi fått besked från Sahlgrenska att prognoserna såg goda ut. Man var ju inställd på att han inte skulle kunna vara så aktiv längre men att han sedan skulle gå bort kort därefter det kom oväntat, säger Irene.

Det sista som lämnar människan är hoppet och trots att alla var medvetna om sjukdomens villkor gick det inte att förbereda sig.

– När man får beskedet så stålsätter man sig och tänker "Det här ska vi

klara" men allt eftersom tiden går blir det allt mer uppenbart åt vilket håll det lutar. Och man talar om det här att man ska förbereda sig men när väl slutet kommer är det omöjligt att vara beredd, säger Elsy.

Likadant var det för Doris och Lennart vars makar var sjuka under lång tid innan slutet.

– Min man genomgick en stor operation och efter det tänkte jag att det var bra men min dotter som är sjuksköterska sa till mig att de som genomgår en sådan operation bara brukar klara sig i två år. Och det visade sig stämma. Men trots att jag hade så länge på mig blev jag helt chockad när det hände, säger Doris.

En tid efter begravningen har pastoratets diakoner som rutin att höra av sig till medlemmar för att höra hur det är. Bland annat erbjuder de möjligheten att vara med i en leva-vidare-grupp där de som förlorat en livskamrat får träffas och samtala. Där kan man dela med sig av tankar och känslor till andra som är i liknande situation. Tillammans försöker man bearbeta sorgen och hitta en väg tillbaka till livet.

– När diakonen ringde hem till mig och berättade om gruppen blev jag väldigt ställd. Jag visste inte om jag skulle klara av att prata om min man inför människor jag inte kände. Jag var rädd att jag inte skulle kunna hålla tårarna tillbaka och att de andra skulle tycka att jag var besvärlig. Men jag frågade en god vän som själv nyligen varit med i en liknande grupp och han propsade på att jag skulle vara med så jag anmälde mig. Och nu med facit i hand måste jag säga att det blev min räddning. Efter att min man gick bort blev jag helt blockerad. Det var som att jag var helt döv. Det hände två da-

gar innan han dog. Jag förstod inte ett ord av vad han sa, jag förstod ingenting. Det var precis som bomull i huvudet och det satt i länge. Jag anklagade mig själv för att jag inte hade talat tillräckligt med min man och trots att mins barn gjorde vad kunde för att höja mig kunde jag inte ta det till mig.

Irene, Lennart, Elsy och Doris.

I ett halvår försökte jag frammana en bild av min man när han var frisk och pigg och omtänksam som han alltid hade varit men det var omöjligt. Allt jag såg var denna tärda och sjuka människa som han var på slutet. Sedan kom jag till leva-vidare-gruppen och vi fick direkt en väldigt bra kontakt och efter ett par gånger när jag fått pratat av mig så vände det, säger Doris.

Några i gruppen kände varandra sedan tidigare men för de flesta var det idel nya ansikten. Några hade erfarenhet av kyrkan tidigare, några inte alls. Det finns inga villkor för att vara med i gruppen mer än att man kommer på träffarna.

Man får berätta så mycket eller så lite som man vill och man får alltid vara sig själv.

- Något jag fäste stor vikt vid var att det var okej att visa känslor och att gråta. Att det inte är något fel i att visa att man är ledsen, det är jätteviktigt att få höra när man hamnar i en sådan situation. Och alla gavs den tiden de behövde för att berätta, för att gråta. Inget eller ingen hastades förbi och kände man att man hade en dålig dag och inte ville säga något alls var det också okej. En av fördelarna med att gå i en grupp med okända människor är att helt och hållet få ge sin bild av sin älskade. Det är ingen som avbryter eller fyller på. Det var värdefullt för mig, säger Irene.

- Jag är så tacksam för det mottagandet som kyrkan visade mig. Både under gudstjänsten när tacksägelsen lästes upp och senare i kontakten med diakonerna och leva-vidare-gruppen. Jag kände mig omhändertagen när jag mådde som sämst och jag tvekade aldrig på att jag skulle vara med i gruppen eller inte, säger Elsy.

Hur går ett möte med leva-vidare-gruppen till?

- Varje möte omfattar en tidsperiod. Man börjar med ungdomen, när man träffades första gången och förälskelsen. Sedan går man framåt i historien. Näst sista mötet handlar om döden. Det sista handlar om vägar vidare i livet. Det var ett upplägg som jag uppskattade väldigt mycket. Att inte direkt behöva prata om döden och det mörka utan börja i det ljusa, säger Lennart.

Genom gruppen har de fått ett nytt umgänge och engagemang, något som kan vara svårt när man är äldre.

- Jag gick väl till kyrkan någon gång då och då innan men nu är jag där varje vecka. På gudstjänst, på gemenskapsluncher och jag har till och med tagit på mig lite frivilligengagemang. Det hade jag nog inte tänkt mig innan, säger Elsy.

Även om gruppen har gett dem ett nätverk och verktyg att hantera sorgen och saknaden kommer det ändå dagar när det är extra svårt att gå vidare.

- Det värsta har helger, födelsedagar och andra bemärkelsedagar. Vi hade 55-årig bröllopsdag två veckor efter att min man gick bort och han skulle fyllt 80 år strax efteråt. Och första julen var hemsk. Då var det ingen som kunde få mig att se ljusare på saken. Vi hade bott tillsammans i huset i 35

år och de dagarna sköljde alla minnen över mig. Då blev det för mycket så jag stängde in mig och kröp ihop i ett hörn hemma, säger Irene.

En annan svårighet som alla stött på är hur vänner och bekanta kan falla ifrån, inte höra av sig eller till och med undvika att träffas.

- Personer som skulle vara vänner till min man hörde aldrig av sig och jag har sett folk på stan som vi umgicks med innan han dog ta en annan väg när de sett mig för att slippa prata. Jag kan inte förstå hur människor kan göra så. Kanske är de rädda. Men jag tycker att man ska våga prata om det för den vägen kommer vi alla att vandra. Jag gör det själv och jag märker hur viktigt det är med den kontakten. Man behöver ju inte ha några djupa samtal men några ord som "Jag tänker på dig" betyder så mycket, säger Elsy.

- När min fru var så sjuk så länge så blev det ju mindre umgänge med tiden och till slut så blir man inte medbjuden längre. Och nu när jag är ensam så är det likadant. Jag känner att så mycket umgänge förväntas ske parvis och då passar jag inte in. Därför det ju väldigt bra med en sådan här grupp där alla är i samma situation, säger Lennart.

Något alla paren hade pratat om innan var hur de ville att begravningen skulle gå till.

– Min fru ville först bli kremerad men så kom det ett tv-program i flera avsnitt som handlade om döden. Ett avsnitt handlade om begravning och de visade hur en kremation gick till och min fru uppfattade det som så otrevligt och ändrade sig till att hon ville ha en jordbegravning, säger Lennart.

– Min make önskade att inte ha en jordbegravning utan det skulle vara minneslund eller askgravlund och det skulle vara i Uddevalla som var hans födelsestad. Han ville inte att vi efterlevande skulle behöva ha något som vi var tvungna att sköta om. Han vil-

le göra det enkelt för oss. Men ibland saknar jag det lite faktiskt, att inte ha en egen grav som jag kan gå till, säger Doris.

– Jag samtalade med mina barn och vi var överens allihopa om att vi ville ha en jordbegravning men jag var noga med att förklara att när jag inte fanns längre så var det de som hade ansvaret över graven och att den skulle skötas och det var de helt med på. Men det är väldigt viktigt att man pratar om det och att man är överens, säger Elsy.

För några är det viktigt att ha en plats att kunna besöka då och då. För att kunna samtala med sin älskade. För andra är personen inte längre bunden till någon plats utan finns med dem hela tiden.

Det sägs att tiden läker alla sår och det är de fyra vännerna överens om. Även om det finns bra och dåliga dagar så blir sorgen och saknaden mer hanterbar för varje dag som går.

FAKTA: KYRKOGRÄDAR OCH GRAVSKICK

Svenska kyrkan i Stenungsund förvaltar fyra kyrkogårdar:

- Norums kyrkogård i Stenungsund
- Ödsmåls gamla kyrkogård (vid plats för Ödsmåls gamla kyrka)
- Ödsmåls nya kyrkogård
- Stora Askeröns kyrkogård

Kistgravar och urngravar finns på samtliga våra kyrkogårdar.

Minneslund finns på alla kyrkogårdar utom Ödsmåls gamla.

Från 2012 finns en askgravlund på Norums kyrkogård, och askgravplatser på Norums kyrkogård och Ödsmåls nya kyrkogård.

KISTGRAVPLATS

Kistan gravsätts på en utvald plats eller i familjens grav. Anhöriga kan delta vid gravsättningen. Kistgravar finns med enkel eller dubbel gravbredd och upplåtes med en gravrättstid på 25 år, vilken sedan kan förlängas. Om markförhållandena tillåter kan upp till fyra kistor placeras inom en dubbelgrav.

Själva gravplatsen kostar inget, men innehavaren ansvarar för och bekostar gravanordning, gravsten, anläggande och skötsel av plantering.

Ansökan om gravsten inlämnas till kyrkogårdsförvaltningen, vissa restriktioner kan gälla. Gravskötsel kan köpas.

URNGRAVPLATS

Urnen gravsätts på en utvald plats eller i en befintlig grav. Anhöriga kan delta vid gravsättningen. Urngravens upplåtes med en gravrättstid på 25 år, vilken kan förlängas. Mellan fyra till sex urnor kan placeras inom samma gravplats.

Själva gravplatsen kostar inget, men innehavaren ansvarar för och bekostar gravanordning, gravsten, anläggande och skötsel av plantering.

Ansökan om gravsten inlämnas till kyrkogårdsförvaltningen, vissa restriktioner kan gälla. Gravskötsel kan köpas.

MINNESLUND

är ett gravskick av kollektiv och anonym karaktär. Askan placeras inom ett gemensamt område och anhöriga tillåts ej delta vid gravsättningen.

Upplåtes utan gravrätt. Kyrkogårdsförvaltningen ombesörjer all smyckning. Snittblommor får endast sättas i kyrkogårdsförvaltningens vaser och gravljus får sättas på anvisad plats. Ingen annan smyckning får placeras i anslutning till gravplatsen. Gravläggning i minneslund kostar inget.

ASKGRAVPLATS

är en utveckling av minneslund men med graverad namnplatta.

Påsen med askan sätts ned inom ett gemensamt område och anhöriga får delta vid gravsättningen. Den upplåtes utan gravrätt. Kyrkogårdsförvaltningen ombesörjer plantering inom området och namnplatta i 25 år. Snittblommor får endast sättas i kyrkogårdsförvaltningens vaser och gravljus får sättas på anvisad plats. Ingen annan smyckning får placeras i anslutning till gravplatsen. En extra kostnad tas för namnplattan, för närvarande 1700 kr.

ASKGRAVPLATS

Askan gravsätts på utvald plats. Anhöriga kan delta vid gravsättningen.

Upplåtes med en gravrättstid på 25 år, vilket kan förlängas.

Kyrkogårdsförvaltningen ombesörjer namnplatta och gravsmyckning.

Snittblommor, endast i kyrkogårdsförvaltningens vaser, och gravljus får sättas på anvisad plats. Ingen annan smyckning får placeras i anslutning till gravplatsen. Upp till 4 stycken askpåsar kan placeras i därför avsedd anordning.

Kostnad för namnplattan och del i plantering för 25 år är för närvarande 6600 kr. När ytterligare en aska gravsätts förlängs gravrätten automatiskt så att den blir 25 år från senaste gravsättningen. Ny avgift tas ut för gravering av namnplatta samt underhållskostnaden för del av planteringen för de år som tillkommer.

Att gräva en grav

Många har en föreställning om hur en begravning går till även om man är lyckligt lottad aldrig behövt närvara vid en. Men vad händer innan en jordbegravning? När minnesstunden är över graven redan igenlagd och utsmyckad med alla de vackra blommorna. Hur går det till, och vilka är det som gräver graven?

TEXT & BILD: PER JONSSON

Det är tidig morgon, två dagar innan begravningen. Vid horisonten hotar regnmolnen. På Norums kyrkogård är marken redan täckt med skyddande skivor och grävskopan framkörd. Det ska grävas grav.

Susanna Ottosson och Garo Julmekian arbetar på kyrkogården och sätter vant igång. Det är inte första gången och det märks. Blickar och handgester, ibland några korta rop, får stå för kommunikationen när grävskopans motorljud tar över.

Hur är det egentligen att gräva en grav?

– Själva grävandet är inget konstigt. Inte på det viset folk kan tro i alla fall. Innan man hade gjort det första gången tvivlade man på att hålet kunde bli så rektangulärt som de sa men med grävskopan är det inga problem. Det kanske är en något märklig undran av allt man kan undra över när det ska grävas grav men det är ju trots allt bara ett hål just då när vi gräver.

Ibland, om det är trångt eller om marken är för ömtålig för grävskopans tyngd, får vi gräva för hand. Det är inte vanligt men det händer någon gång om året. Hjälps man åt så är det inga problem.

Men om man säger så, man behöver ju inte gå på gymmet den dagen i alla fall, säger Susanna.

Graven tar snabbt sin form och maskinen sträcker sig allt längre ned i marken. Arbetet växlar mellan grävskopans stora tag och manuellt finlir nere i graven. Till slut kan man inte längre se någon som står nere i graven sticka upp över kanten.

– Idag gräver vi en grav där det är tänkt att det ska få plats två kistor. Den första lägger vi ned på cirka 2,20 meters djup. Sedan när det blir aktuellt med nästa kista gräver vi en ny grav ovanpå. Men vi gräver aldrig så djupt att vi stöter på den andra kistan igen. Vi använder alltid stämper för att säkra upp mot inrasningar. Det är träskivor som hängs ner över kanten och pressas mot sidorna med hjälp av stora skruvar. Just här är det ganska kompakt lerjord så det är nog ingen risk men det ska alltid användas ändå. När vi gräver så här djupt blir det stämper i tre nivåer, säger Garo.

Regnet börjar falla men arbetet fortgår oförtrutet. Många skulle nog vara tveksamma till att arbeta tungt när det regnar ute men det är en kyrkogårdsarbetsares vardag. Att ha som yrke att, bland annat, gräva gravar kan höja ett och annat ögonbryn.

- Man kan få höra det ibland. "Dö'grävare".

Mer från släkt och vänner än från någon annan

och det har hänt att jag kallat mig själv det någon gång också. Men det är alltid på skämt som jag har upplevt det.

Jag känner mig trygg i min roll här och jag tror att bilden av, och verkligheten för, en kyrkogårdsarbetare har förändrats enormt mycket de senaste åren. För det första blir många förvånade över att jag är kvinna och arbetar med sådana här uppgifter, för det andra förväntar de nog sig någon

äldre, och kanske någon lite mer inåtvänd också, vad vet jag.

» Här står jag med en död kropp.«

Många ser nog kyrkogårdsarbete som ett ganska oattraktivt jobb. Det är tungt, smutsigt, och obekvämt mest hela tiden tror de men jag trivs väldigt bra. Vi får vara utomhus mycket och arbeta med träd och växter. Vi ser saker växa och ta form hela tiden. Vi

får köra grävmaskin och hålla det rent och snyggt här. Vi får skapa med händerna. Den variationen

jag har i mitt arbete skulle jag aldrig vilja byta bort, säger Susanna

På begravningsdagens morgon förbereds graven för att göra den fin inför nedsänkningen. Denna gång kommer inga anhöriga att vara med när kistan sänks ned men det händer. Oavsett ska allt se tipptopp ut. Nu tar en annan del i arbetet vid.

- Att gräva själva graven är inget konstigt som sagt. Det är mer påtagligt innan själva begravningsgudstjänsten när man är ensam med kistan och ska flytta in den i kyrkan från kistförvaringen. Det är, eller var åtminstone, det svåraste. Man tänkte

"Här står jag med en död kropp". Då blir det väldigt påtagligt och man vill göra sitt bästa för att ge den sista respekt som alla människor förtjänar. Inget ska få gå fel, både för den dödes skull och för de anhörigas skull. De ska få en så bra upplevelse av avskedet som möjligt.

Jag tänker lite så när jag varit på begraving som privatperson också. Man blir väl lite arbetsskadad på det sättet. Funkar mikrofonen? Hör alla? Ser det snyggt ut?

Nu är det inte lika märkligt att hantera kistan längre. Man lär sig till slut att gå in i en roll och bara se kistan. Men det är sant, det är inte för alla det här jobbet, säger Susanna.

Arbetet avslutas med att kistan transporteras från Norumssalen till graven där den varsamt sänks ner för den sista vilan. Jorden som tidigare uppgjorde hålet läggs varsamt tillbaka och marken slätas till.

De blommor som skickats som en sista hälsning placeras prydligt ut och det syns snart inte ett spår efter grävmaskinen. Hålet har nu blivit en grav.

FAKTA: BEGRAVNINGSavgifTEN

Alla som är folkbokförda i Sverige och betalar kommunal inkomstskatt betalar begravningsavgift. Från och med 2017 är denna enhetlig i hela landet, undantaget i Stockholms och Tranås kommuner. Begravningsavgiften ska täcka de enligt lagen nödvändigaste kostnaderna i samband med gravsättning av en avliden.

Begravningsavgiften är en uppbörd vilket innebär att den anges på skattsedeln. Avgiften beräknas utifrån den kommunala beskattningsbara inkomsten. Storleken på avgiften framgår av det årliga slutskattebeskedet.

I Stockholms och Tranås kommuner är det kommunfullmäktige som inför varje budgetår beslutar hur stor begravningsavgiften ska bli för kommuninvånarna i dessa kommuner. I övriga landet är det en statlig myndighet, Kammarkollegiet, som efter förslag från de kyrkliga huvudmännen fastställer den enhetliga begravningsavgiften. Avgiftssatsen är samma för alla folkbokförda oavsett medlemskap i Svenska kyrkan.

DETTA INGÅR

Alla folkbokförda i Sverige har rätt till de tjänster som räknas upp i begravningslagen.

- Gravplats och gravsättning
- Kremering, transporter av kistan från förvaringsplats till ceremonin och till begravningsplatsen.
- Lokal för förvaring, bisättningsrum
- Begravningslokal för borgerliga begravningar
- Skötsel av kyrkogårdarnas allmänna ytor, planteringar och vård av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar.
- Nyanläggning av kyrkogårdar

Musikmässa

**Söndag 29 oktober
kl. 17.00**

Kristinedalkyrkan

Johan Lekemo spelar meditativ musik
av Beethoven, Liszt, Pärt och Chopin
m.fl.

Musiken varvas med bibelord och
tystnad.

Präst: Catarina Holmgren Martinsson

Musikgudstjänst

**Söndag 19 november
kl. 18.00**

Ödsmåls kyrka

*"Jubileumskoncert - Inför Ödsmåls
kyrka 150 år"*

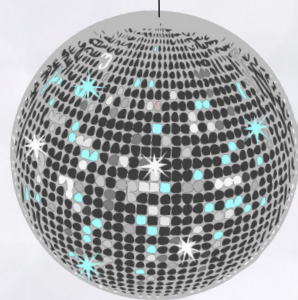
Johannes Landgren, orgel, Daniel
Berg, marimba, och Tobias Gran-
mo, violin.

Präst: Petter Ölmunger

KYRKDISCO

INTRÄDE
10:–

För dig i årskurs F – 3

**TISDAG 31 OKTOBER KL. 18.00 – 19.30
I NORUMS FÖRSAMLINGSHEM**

TÄVLINGAR · LEKAR · GODISREGN · KIOSK

**INSLÄPP
fr. 17.45**

Godis finns att köpa i kiosken! För de föräldrar som vill, finns möjlighet att
stanna kvar. Kaffe utlovas! Kontakt: Anna Vuori, tfn: 0702-110197,
eller via e-post: anna.vuori@svenskakyrkan.se

Tjejkväll! *för dig över 20 år*

Vi äter en bit mat och umgås över ett tema.
Sandra Leander från CrossFit Njord berättar om hälsa.

Pris: 100 kr

Anmäl dig senast 16 november till:

Anna Vuori, tfn: 0702 - 11 01 97 eller e-post: anna.vuori@svenskakyrkan.se

**MÅNDAG 20 NOVEMBER KL. 18.30 – 21.00
I NORUMS FÖRSAMLINGSHEM**

